

**УМАНСЬКЕ УЧИЛИЩЕ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЗАКЛАД
СЕРЕДНЬОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ: РЕОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ПЕРЕБУДОВИ У НАВЧАЛЬНО - ПРАКТИЧНІЙ СТРУКТУРІ
(1859-1912)**

З середини 50-х рр. XIX ст. значну роль у розвитку аграрної освіти і науки на теренах України починають відігравати спеціалізовані сільськогосподарські училища. Середній рівень сільськогосподарської освіти був представлений трьома професійними сільськогосподарськими навчальними закладами, серед яких виділялося Уманське училище, що стало не лише центром освіти, а й базою для проведення практичних і теоретичних досліджень.

Історіографічний аналіз дослідження показав, що наявні праці недостатньо повно розкривають основні аспекти проблеми, що досліджується. Їй приділена незначна увага в окремих дослідженнях науковців у контексті інших важливих проблем сільськогосподарської освіти.

У статті розкривається процес становлення та діяльність Уманського училища в 1859-1912 рр. В результаті проведеного дослідження виділено основні етапи в його діяльності. Приділено увагу законодавству, що регулювало діяльність сільськогосподарських навчальних закладів, у тому числі, й Уманського училища. Розглянуто причини, що спонукали урядові установи здійснювати реорганізації цього освітнього закладу. Виділено періодизацію у реорганізації училища. На основі вивчення документів прослідковано зміни в програмах, навчальних планах, практичних заняттях та діяльності господарського комплексу Уманського училища. Акцентовано увагу на високому рівні професійної підготовки випускників училища.

Приділено увагу визначенню аспектів, які потребують подальшої наукової розробки з вказаної проблеми.

Ключові слова: аграрна освіта, сільське господарство, Уманське училище, навчальна діяльність.

В історії розвитку сільськогосподарської освіти сучасної України особливий інтерес істориків-аграрників викликає друга половина XIX – початок XX ст. У цей період починають свою діяльність професійні сільськогосподарські навчальні заклади. Середній рівень сільськогосподарської освіти був представлений Харківським (1855), Уманським (1859) та Херсонським училищами Міністерства Державного Майна.

В українській історіографії недостатньо наукових праць, у яких би на широкому фактичному матеріалі розкривався процес становлення та діяльність Уманського училища в другій половині XIX – початку XX ст. Наукові розвідки не мали узагальнюючого характеру та відзначались епізодичністю й фрагментарністю. Аналіз історіографії засвідчує, що окремі аспекти зазначеної нами теми знайшли наукове висвітлення [1; 12-16], але в цілому вона залишається перспективною в плані її вивчення. Метою нашої публікації є більш повне висвітлення історії становлення та розвитку Уманського училища, визначення основних етапів в його діяльності, реорганізацій та змін у навчально-практичній структурі.

Уманський національний університет садівництва бере свій початок від Головного училища садівництва – першого в Росії вищого навчального закладу з садівництва.

Головне училище садівництва було відкрите 9 серпня 1844 р. в м. Одесі при Імператорському Ботанічному саду на основі «Положення про садові заклади», затвердженого царським указом від 9 лютого 1842 р. [7, с. 27]. На його утримання держава щорічно виділяла 10 тис. крб. сріблом. Першими учнями училища стали десять вихованців Одеського сирітського будинку, які навчалися за казенний кошт. В училищі працювало 8 викладачів, які вели 16 предметів. Навчально-виробничу практику учні проходили в Криму та в Одеському Ботанічному саду. У різний час в Одеському училищі було від 18 до

29 учнів. В 1857 р. кількість учнів зменшилась до 12, а в 1858 р. їх було всього 8 [3, с. 44].

До складу навчального курсу входили: загальноосвітні предмети в об'ємі елементарного курсу, а саме: Закон Божий, російська мова та арифметика; допоміжні предмети: геометрія, латинська мова, ботаніка, креслення та малювання, загальні поняття з фізики, хімії, геології, мінералогії, зоології, ентомології в обсязі знань необхідних для садівника. В основі навчальної системи було поставлене практичне та теоретичне вивчення садівництва, що доповнювалось відомостями про лісівництво, шовківництво, бджільництво та виноградарство. Трьохрічний курс навчання закінчувався екзаменами. Кращі вихованці відряджались в Крим на річну практику в Нікітський ботанічний сад, а слабші учні залишалися на той же термін для практичних занять при Головному училищі [21, с. 9-10].

З початку своєї діяльності Головне училище садівництва розвивалося в несприятливих умовах, які полягали в: обмеженості оборотних коштів для успішного розвитку навчальної та науково-практичної роботи, недостатності відповідних наукових кадрів садівництва та робочої сили і, врешті, природних умовах – засушливому кліматі Одеси без можливості правильного зрошування різноманітних насаджень ботанічного саду. Протягом Одеського періоду діяльності Головного училища (1844-1859 рр.) було зроблено 6 випусків кількістю 29 учнів [9с. 4].

Згідно Височайшого повеління від 30 березня 1859 р. після п'ятнадцятирічного існування в Одесі, Головне училище садівництва було переведено в Уманський Царицин Сад [2, с. 76-80].

Відповідно до постанови «Про перетворення деяких садівничих закладів відомства Міністерства Державного Майна» від 9 червня 1858 р. Уманський Царицин Сад з оранжереями, теплицями та іншими його будівлями передався в відання училища. Змінилася назва саду – Уманський сад Головного училища садівництва. Згідно нового «Положення про Головне училище садівництва у м. Умані» в навчальні плани училища вводилися суттєві зміни. Мета училища –

розповсюдження та покращення садівництва та лісівництва. Таким чином, училище садівництва перетворилося, по суті, в училище садівництва та лісівництва. Курс училища розділявся на два самостійних відділення: 1) вище – для «навчання вчених-садівників і лісівників, які б з'єднували теорію з практикою та вміли не лише вибирати місце для саду, парку, або городу, але й облаштувати їх зі смаком, влаштувати оранжерею, або теплицю, керувати садовими і лісовими роботами та вести лісове господарство»; 2) нижче – для підготовки «практичних садівників, що повинні не тільки доглядати за деревами і оранжерейними рослинами, а й виконувати різні садові, лісові та городні роботи з метою розведення та керівництва садами, лісовими плантаціями та городами² (§3) [2, с. 76-80].

Навчання на вищому відділенні тривало 4 роки. Учні вивчали ті ж самі предмети, що і в Одеському училищі, а в позаурочний час – займалися практичним садівництвом і лісівництвом (§9). Перехід із одного курсу на інший супроводжувався випробовуванням, з метою перевірки теоретичних та практичних успіхів учнів (§11). Вихованці, що закінчили з повним успіхом курс наук, отримували звання вчених-садівників (§21). По закінченню училища казеннокошtnі випускники повинні були прослужити в розпорядженні Міністерства Державного Майна не менше 3 років (§22) [2, с. 138-142]. Вихованці нижчого відділення навчалися виключно практичному садівництву і лісівництву та отримували звання садівників (§28) [2, с. 142-144].

На основі «Положення про Головне училище садівництва у м. Умані», дирекцією Головного училища були розроблені умови прийому учнів до цього закладу, вказувалися правила подачі документів та їх перелік.

Перехід училища в Умань співпав із піднесенням суспільного життя в країні, що, звичайно, відобразилося і на піднесенні освіти. Після падіння кріпосного права відбувся перехід до нових форм сільського господарства, з'явився великий попит на землеробів, а садівництво відсувалося на другий план. Відповідно до нових умов життя, попиту на вчених-садівників майже не було, а лише – на практичних садівників (недорогих з жалуванням до 150 крб.),

тому випускники училища не знаходили собі місця роботи, де б могли практично примінити свої знання і змушені шукати собі іншу діяльність: управляючих маєтками та прикажчиками, куди їх залюбки запрошували. Саме ці обставини спонукали Міністерство перетворити Головне училище садівництва в землеробське училище.

Відповідно до «Положення про перетворення Головного училища садівництва в Умані та Імператорського Нікітського саду з Магарачським училищем виноробства» від 8 травня 1868 р., відбулося перетворення Уманського училища в Училище землеробства та садівництва зі значним розширенням програм, при чому навчальна система училища зближувалась з навчальною системою інших землеробських училищ, але широким вивченням садівництва [4, с. 169-171]. Програма теоретичного курсу садівництва залишалась у попередньому стані, а практичні заняття були значно скорочені через те, що більша частина літнього часу приділялась практичним заняттям з сільського господарства, для чого було влаштоване при училищі невелике практичне поле площею 43 десятини. В 1877 р. «практичне поле» розширювалось прирізкою до нього 30 десятин із запасних садових ділянок училища та отримали назву практичного господарства. У 1872 р. в училищі були введені програми, складені в 1870 р. для землеробських училищ, які розширювали вивчення природничих наук і сільськогосподарських предметів [21, с. 25-26].

Внаслідок перетворення Уманського училища в землеробське, відбулося роздвоєння навчальної системи на дві спеціальності, де прослідковувалась цілковита невідповідність між теорією та практикою. Сумісництво двох спеціальностей сприятливих результатів не дало. 23 травня 1878 р. для п'яти землеробських училищ, в тому числі і Уманського, було затверджене нове Положення та новий штат, а 16 червня – новий статут, що значно розширив навчальні програми училищ [5, с. 241-245]. Відповідно до нового статуту курс загальноосвітніх предметів розширився майже до курсу реальних училищ, і як наслідок, повний курс навчання становив 6 років: п'ять класів і шостий

практичний рік для відряджень учнів в державні та приватні господарства з метою посилення їх практичних знань. Причому, до уваги приймалися виключно інтереси землеробства.

Після закінчення повного курсу навчання, відмінники, отримували атестат першого розряду та звання почесного громадянина. Після роботи в сільському господарстві протягом трьох років, їм присвоювали звання «ученого-управителя і садівника». Всі інші учні, що витримали випускні іспити, одержували атестат другого розряду, при тих же умовах їм присвоювалося звання «помічника ученого-управителя і садівника» [20, с. 188]. Звання «ученого-управителя» такі випускники отримували після семирічної практики у господарстві (Статут §39. Положення ст.18). Учням, які не закінчили повного курсу, але навчалися не менше як два роки та витримали іспити з усіх сільськогосподарських та садових робіт, присвоювалось звання «нарядчиків сільських та садових робіт» (Статут §38. Положення ст.17). Учні, що отримали атестат першого розряду, могли вступати на державну службу Міністерства Державного Майна на посади інспекторів, вчителів креслення, геодезії та лаборантів в землеробських училищах, конторників або помічників управителів сільськогосподарськими фермами (Статут §42. Положення ст. 21).

В 1888 р. введено новий Статут училища, проте внесені ним зміни були несуттєвими: відновлювалося викладання курсу лісівництва як окремого предмету та шостий практичний клас був реформований веденням теоретичного викладання в першому півріччі, а друге – відводилося на стажування в господарстві училища [17, с. XIII]. У 1888 р. затверджені «Правила та примірні програми для практичних занять учнів землеробських училищ», з метою ознайомлення практикантів з усім життям господарства, його технічними і економічними умовами, які виховували навички для успішного ведення господарства [6].

27 грудня 1894 р. Уманське училище землеробства і садівництва святкувало 50-річний ювілей своєї діяльності, що ознаменувався виготовленням ювілейної медалі, виданням ювілейного нариса про діяльність

училища з часу його заснування та з'їздом колишніх випускників училища (з 27 по 31 грудня 1894 р.). За півстоліття училище випустило 462 учні, з них Головне училище садівництва (тобто до 1868 р. включно) закінчили 66 осіб (29 в Одесі, 37 в Умані), а решта 395 осіб закінчили Уманське училище землеробства і садівництва (177 осіб до перетворення у 1878 р. і 218 - після перетворення) [8, с. 21]. Таким чином, щорічно випускалося приблизно 9 осіб. Головне училище садівництва зробило всього 14 випусків, а училище землеробства та садівництва - 23 (до 1894 р.).

У 1868 - 1903 рр. Уманське училище землеробства і садівництва випустило 540 «вчених управителів і садівників». Протягом вказаного періоду в Умані було створено новий тип училища, в якому землеробство тісно поєднувалося з садівництвом в одній спеціальності. Таке поєднання було досить незручним і спричиняло багато труднощів в організації навчально-практичного процесу училища. Уманське училище забезпечувало потреби величезного району та було єдиним для всього Південно-Західного краю з високоякісним та різнобічним господарством. Воно завжди з честю виконувало свій обов'язок: випускало добре підготовлених «учених управителів». Оскільки училище розміщувалося в саду, який був гордістю всього Південно-Західного краю, то поза сумнівом, що жоден навчальний заклад в імперії не мав таких могутніх засобів для розвитку естетичного смаку у своїх вихованців, як училище землеробства і садівництва. Цією виключною обставиною необхідно було скористатися для посилення викладання садівництва. Ставилося питання про перетворення цього училища виключно в садівниче. З цього приводу в тогочасних газетах і журналах друкувалися статті, в яких приводилися аргументи проти задуманої реформи, висловлювалася думка про з'єднання обох спеціальностей, але з необхідним відокремленням кожної, з метою підготовки висококваліфікованих спеціалістів [19, с. 726-727; 18, с. 894-895].

З постійним розвитком промислового плідівництва та городництва, з виникненням нижчих садівничих навчальних закладів і розвитком місцевої сільськогосподарської організації, для якої необхідні садівники-інструктори,

відсутність середнього училища з садівництва ставало все більш відчутнішим. Для задоволення цієї потреби міністерство зупинилося на Уманському Царициному Саду, який найбільш відповідав правильній постановці викладання садівництва в найширших розмірах.

18 лютого 1903 р. Уманське училище землеробства і садівництва було реорганізоване в Уманське середнє училище садівництва і землеробства [10, с. 1131]. Училище, починаючи з третього класу, розділялось на два відділення: садівництво та землеробство. Два нижчих класи були спільними для обох відділень. В чотирьох старших класах викладання садівництва велося самостійно та окремо від вивчення землеробських наук. Садівниче відділення Уманського училища серед спеціальних навчальних закладів займало особливе місце. За кількістю викладачів-спеціалістів, різноманітністю навчальних посібників, за зручністю свого положення, за розмірами казенних коштів воно було головним центром розповсюдження садівничих знань не лише в Росії, а й за кордоном.

Остання реорганізація училища відбулася у 1912 р.: садівниче відділення повністю відокремлювалося від землеробського. Тривалість навчання була різною: на садівничому відділенні – 4 роки, на землеробському – 6. Були уточнені програми курсів, обсяг і зміст практичних занять, що буквально, забезпечувало високу якість підготовки спеціалістів. Учням училища, які закінчили повний курс садівничого відділення присвоювалося звання «ученого садівника» та «помічника ученого садівника», залежно від розряду. Основний контингент учнів складався переважно з вихідців Київської, Подільської, Волинської та Полтавської губерній, тобто училище задовольняло в основному місцеві потреби в спеціалістах. Проте в училищі також навчалися учні з віддалених губерній, як то: Привіслинських, Закавказьких, Таврійської, Бессарабської, Чернігівської, Курської, Катеринославської, Харківської та області Війська Донського [9, с. 81].

Отже, Уманське училище, як спеціалізований заклад середньої сільськогосподарської освіти, впродовж усього періоду, що досліджувався

пройшло складний шлях свого розвитку, зазнало декількох реорганізацій та перебудов у навчально-практичній структурі. Проте, визначальною його особливістю в системі інших фахових закладів такого типу, була підготовка висококваліфікованих спеціалістів із садівництва.

В діяльності Уманського училища періоду, що досліджується, чітко виділяються три етапи: 1) Уманське училище садівництва (1859-1868 рр.); 2) Уманське середнє училище землеробства і садівництва (1868-1903 рр.); 3) Уманське середнє училище садівництва і землеробства (1903-1912 рр.).

У реорганізації Уманського училища виділяється три періоди: 1) 1868-1878 рр. – училище намагалося на практиці поєднати дві спеціальності та привести у відповідність з цим завданням свої навчальні посібники і наукові колекції. Практичне поле було реорганізоване у практичне господарство. Права і штати викладачів затверджувались на рівні землеробських училищ; поряд з викладанням у повному обсязі садівництва вводились додаткові дисципліни, що вивчалися в землеробських училищах; 2) 1878-1888 рр. – відповідно до нових Положення і Статуту кількість предметів в училищі зростає до 31, а термін навчання до 6 років; 3) 1888-1903 рр. – поліпшення матеріального становища училища, дальший розвиток наукових досліджень, пошуки шляхів роз'єднання двох спеціальностей.

Проведений аналіз не вичерпує всіх аспектів означеної наукової проблеми. Подальшого вивчення та систематизації потребують архівні матеріали, збірники законів Російської імперії, довідкові видання, розпорядження, що стосуються становлення та розвитку аграрної освіти цієї доби.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Карасюк І. М. Уманський сільськогосподарський інститут (1844-1994): [монографія] / І. М. Карасюк. – К.: Вища школа, 1994. – 206 с.
2. Об утверждении положения о Главном училище садоводства в Умани // Сборник сведений по сельскохозяйственному образованию. Постановления по сельскохозяйственным учебным заведениям за время 1836-1899 гг. – СПб.: Тип. В. Киршмбаума. – 1900. – Вып. III. – С. 76-80.

3. Одесса за 100 лет. (Одесса и ее окрестности). 1894. – Одесса, 1895. – 190 с.
4. Положение о преобразовании Главного училища садоводства в Умани и Императорского Никитского Сада с находящимися при нем Магарачским училищем виноделия от 8 мая 1868 г. // Сборник сведений по сельскохозяйственному образованию. Постановления по сельско-хозяйственным учебным заведениям за время 1836-1899 гг. – СПб.: Тип. В. Киршмбаума, 1900. – Вып. III. – С. 169-171.
5. Положение о преобразовании земледельческих училищ от 23 мая 1878 г. // Сборник сведений по сельскохозяйственному образованию. Постановления по сельскохозяйственным учебным заведениям за время 1836-1899 гг. – СПб.: Тип. В. Киршмбаума, 1900. – Вып. III. – С. 241-245.
6. Правила и примерные программы для практических занятий учеников земледельческих училищ. – СПб.: Тип. В. Киршбаума, 1888. – 39 с.
7. Сборник сведений по сельскохозяйственному образованию. Вып. III. Постановления по сельскохозяйственным учебным заведениям за время 1836 – 1899 гг. – СПб., 1900. – 415 с.
8. Сельскохозяйственное образование в Россіи в к. 1894 г. Справочная книжка, изданная Департаментом Земледелия. – СПб., 1895. – 194 с.
9. Сельскохозяйственные учебные заведения ведомства Министерства государственных имуществ. Средние сельскохозяйственные учебные заведения / Сост. Н. Москальский. – СПб., 1881. – Вып. II. – 88 с.
10. Собрание узаконений и распоряжений правительства, издаваемое при правительствующем Сенате. 1903. Отдел первый. Первое полугодие. – 1526; 58; 64 с.
11. Уманское училище садоводства и земледелия составлено Директором училища М. Е. Софроновым при участии преподавателей и заведывающих отдельными отраслями. – СПб.: Тип. В. Киршбаума, 1910. – 80 с.
12. Уманський державний аграрний університет: історія, сьогодення, славетні імена. – К.: Грамота, 2009. – 296 с.

13. Уманський державний аграрний університет: 160 років / під ред. П. Г. Копитко, Г. М. Господаренко, П. В. Костогриз та ін. – Умань, 2004. – 32 с.
14. Уманський національний університет садівництва (1844-2011): Літопис становлення і визнання / А. Ф. Головчук, А. У. Коваль, М. В. Недвига; за ред. А. Ф. Головчука. – Вінниця: ТОВ «Консоль», 2012. – 240 с.
15. Уманський сільськогосподарський інститут (1844-1994): 150 / уклад.: І. М. Карасюк, М. Ю. Замаховська; перекл.: Т. Г. Сухомейло та ін. – К.: Вища школа, 1994. – 88 с.
16. Уманський сільськогосподарський інститут ім. О. М. Горького / [відп. за вип. Карасюк І. М.]. – К.: Реклама, 1968. – 119 с.
17. Устав земледельческих училищ // Сельскохозяйственные учебные заведения, подведомственные департаменту земледелия в конце 1895г. – СПб., 1896. – С. XIII-XVI.
18. Хозяин. – 1894. – № 45. – С. 894-895.
19. Хозяин. – 1894. – № 36. – С. 726-727.
20. Энциклопедический словарь русского библиографического института Гранат. – М., б. г. – Т. 38. – 636 с.
21. Юбилей Уманского училища. Речь преподавателя Уманского училища земледелия и садоводства В. А. Долбина, прочтенная на юбилейном акте 27 декабря. – К., 1895. – 39 с.

© Майя Костюк

(Умань)

**УМАНСКОЕ УЧИЛИЩЕ КАК СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ СРЕДНЕГО СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО
ОБРАЗОВАНИЯ: РЕОРГАНИЗАЦИИ И ПЕРЕСТРОЙКИ В УЧЕБНО -
ПРАКТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЕ (1859-1912)**

С середины 50-х гг. XIX в. значительную роль в развитии аграрного образования и науки на территории Украины начинают играть специализированные сельскохозяйственные училища. Средний уровень сельскохозяйственного образования был представлен тремя

профессиональными сельскохозяйственными учебными заведениями, среди которых выделялось Уманское училище, которое стало не только центром образования, но и базой для проведения практических и теоретических исследований.

Историографический анализ исследования показал, что имеющиеся работы недостаточно полно раскрывают основные аспекты исследуемой проблемы. Ей уделено незначительное внимание в отдельных исследованиях ученых в контексте других важных проблем сельскохозяйственного образования.

В статье раскрывается процесс становления и деятельности Уманского училища в 1859-1912 гг.

В результате проведенного исследования выделены основные этапы в его деятельности. Уделено внимание законодательству, которое регулировало деятельность сельскохозяйственных учебных заведений, в том числе, и Уманского училища. Рассмотрены причины, побудившие правительственные учреждения осуществлять реорганизации этого образовательного учреждения. Выделено периодизацию в реорганизации училища. На основе изучения документов прослежены изменения в программах, учебных планах, практических занятиях и деятельности хозяйственного комплекса Уманского училища. Акцентируется внимание на высоком уровне профессиональной подготовки выпускников училища.

Уделено внимание определению аспектов, которые требуют дальнейшей научной разработки с указанной проблемы.

Ключевые слова: аграрное образование, сельское хозяйство, Уманское училище, учебная деятельность.

© **Maiia Kostiuk**

(Uman)

**UMAN SCHOOL AS A SPECIALIZED SECONDARY AGRICULTURAL
EDUCATIONAL INSTITUTION: REORGANIZATION AND
REARRANGEMENT IN THE ACADEMIC AND PRACTICAL STRUCTURE
(1859-1912)**

From the 50-ies of the XIX century specialized agricultural educational institutions played a significant role in the development of agricultural education in Ukraine. The median level of agricultural education was presented by three vocational schools of agriculture, among which Uman School became not only the educational center but also the base for practical and theoretical research.

Historiographical analysis revealed that existent works on the subject do not bring out the main aspects of the problem to the full extent. Some scientists pay little attention to it in their studies in the context of other important problems of agricultural education.

The paper reveals the process of formation and activity of Uman School in 1859-1912. Three main stages of its activity are marked out in the result of the conducted research: 1) Uman School of Horticulture (1859-1868); 2) Uman Secondary School of Agriculture and Horticulture (1868-1903); 3) Uman Secondary School of Horticulture and Agriculture (1903-1912).

With its relocation to Uman, the school received a new statute according to which a lower department for practical gardeners with a two-year period of training was established. 37 graduates finished the School with professional qualifications in horticulture up to 1868.

Attention is paid to the legislation, that regulated the activity of agricultural educational institutions including Uman School. Reasons for reorganization of the educational institution by government authorities were studied. Periodization of reorganization of the educational institution are distinguished. Changes in programs, education plans, practicals and in the economic complex of Uman School are considered on the ground of documentation.

Three periods are singled out in the reorganization of Uman School: 1) 1868-1878 – the School made attempts to combine Agriculture and Horticulture and to adjust books and scientific collections to this aim. The practical field was reorganized into the practical farm. Teaching staff and their rights were approved at the level of agricultural schools; additional agricultural subjects were introduced; 2) 1878-1888 – according to the new Regulations and Statute the number of subjects

increased to 31 and the period of training was extended to 6 years; 3) 1888-1903 pp. – the period of improvement of the material position of the School, further research development, attempts to find ways of separating the two specialties.

The School celebrated its 50th anniversary as a significant event in 1894. About 540 graduates finished the School with professional qualifications in horticulture and administration from 1869 to 1903.

In 1903 two separate units were created in the School – the department of horticulture and the department of agriculture (1903-1912). Each department had its academic and production base.

High level of professional preparation of the School graduates is pointed out.

Attention is devoted to defining the aspects that require further research development in the field of study.

Key words: agricultural education, agriculture, Uman School, studies.